

ApulaistietosuojaValtuutettu Jari Råman

Eduskunnan hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi valtiokonttorista annetun lain ja Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta annetun lain muuttamisesta, HE 20/2020 vp

Hallintovaliokunta on pyytänyt tietosuojaValtuutetun toimiston asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi valtiokonttorista annetun lain ja Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta (palvelukeskus) annetun lain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan, että Valtiokonttorille ja palvelukeskukselle säädettäisiin uusi analysointi- ja raportointipalvelutehtävä sekä sen edellyttämät tiedonsaantioikeudet. Toimijoiden välistä tehtävänjakoa analysointi- ja raportointipalveluissa tarkennetaan ehdotettavissa laeissa. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi talous- ja henkilöstöhallinnon rekistereiden osalta yhteisrekisterinpitäjyydestä sekä rekisterinpitoon liittyvistä tehtävistä ja vastuista palvelukeskuksen ja sen asiakkaiden välillä.

TietosuojaValtuutetun toimisto on keskustellut esityksestä valmistelun yhteydessä sekä antanut hallituksen esityksen luonnoksesta kirjallisen lausunnon. Esitetyt näkemykset on valmistelussa pääosin huomioitu hyvin.

Yleistä

Hallituksen esitysluonnos on tavoitteeltaan oikea. Kyseessä on merkittävä yritys parantaa olemassa olevan tiedon järjestelmällistä hyödyntämistä tiedolla johtamisessa ja tietoperusteisessa päätöksenteossa valtionhallinnossa. Vaikka EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentävästä säätämisestä tulee lähtökohtaisesti pidättäytyä, voidaan täydentäviä säännöksiä pitää tässä tapauksessa perusteltuna käsiteltävien henkilötietojen käsittelyn luonteen vuoksi huomioiden esityksessä oikein tunnistetulla tavalla käsittelyn perustuessa tietosuoja-asetuksen 6.1 artiklan c ja e alakohtiin.

Esityksellä on myös toinen ehdottoman kannatettava tiedolla johtamisen kannalta tärkeä tavoite; pyrkimys poistaa vallinnut epäselvä oikeustila valtion talous- ja henkilöstöhallinnon tietovarannon rekisterinpidossa (s. 8). Tähän saakka on ollut epäselvää, onko palvelukeskus ollut pelkästään sopimusperusteinen tietojen käsittelijä vai yksi rekisterinpitäjistä. Palvelukeskus on kuitenkin tosiasiallisesti käyttänyt rekisterinpitäjälle kuuluvaa päätösvaltaa.

Lausuttavana olevalla esityksellä on tarkoitus jakaa rekisterinpito osapuolten kesken, jotta se paremmin vastaisi palvelukeskuksen ja sen asiakkaiden mahdollisuuksia toteuttaa rekisterinpitäjälle kuuluvia oikeuksia ja velvollisuuksia. TietosuojaValtuutetun toimisto on pitänyt välttämättömänä sitä, että esityksen mukaisesti luonnoksessa ehdotetaan rekisterinpitäjäksi kaikkia sellaisia tahoja, jotka tosiasiallisesti käyttävät rekisterinpitäjälle kuuluvaa määräysvaltaa ja voi toteuttaa rekisterinpitäjälle kuuluvat velvoitteet.

Erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva käsittely

Molemmissa lakiehdotuksissa esitetään analysointi- ja raportointipalveluissa käsiteltävistä tiedoista rajattavan ulkopuolelle tietosuoja-asetuksen 9 artiklan tarkoittamat erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot pois lukien sairaudesta, ammattitaudista tai työtapaturmasta aiheutuneen sairauspoissaolon kesto.

Tieto sairauspoissaolon kestosta ei sellaisenaan ole erityiseen henkilötietoryhmiin kuuluva tieto. Yksistään tieto sairauspoissaolosta, sen kestosta tai sairauslomalla olemisesta ei ole terveyttä koskeva tieto.

Jos sairauspoissaolon keston yhteydessä on tarkoitus käsitellä myös tietoa sairauspoissaolon syystä, on säännös tarpeen ja perusteltu. Tällöin perusteluissa on syytä täsmentää mitä tietoja sairauspoissaolon keston lisäksi on tarkoitus käsitellä.

Jos tarkoitus taas ei ole käsitellä mitään sairauspoissaolon keston syihin tai kontekstiin liittyviä tietoja, jotka voisivat antaa sairauspoissaolon kestoä koskevalle tiedolle merkityksen, joka tosiasiallisesti kuvaaisi henkilön terveyttä, ovat esitetyt 1. lakiehdotuksen 2 c §:n ja 2. lakiehdotuksen 1 b §:n toiset momentit tarpeettomia. Tällöin ne olisi syytä poistaa, ettei synny virheellistä kuvaa sairauspoissaolon kestoä koskevan tiedon asemasta sellaisenaan osana erityisiä henkilötietoryhmiä.

Käsittelyn oikeusperuste

Esityksessä on oikein tunnistettu käsittelyn perustuvan tietosuoja-asetuksen 6.1 artiklan c ja e alakohtiin. Esityksessä kuitenkin viitataan käsittelyn oikeudellisena perusteena myös tietosuojalain 4 §:ään jonka 2 kohta olisi ehdotuksen mukaan myös peruste ehdotetulle analysointi- ja raportointipalvelutehtävälle.

Mainitussa tietosuojalain kohdassa säädetään tarpeellisesta ja oikeasuhtaisesta henkilötietojen käsittelystä viranomaisen toiminnassa yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamiseksi. Tietosuojalain hallituksen esityksen (HE 9/2018) yksityiskohtaisten perustelujen mukaan kyseisen lainkohdan nojalla henkilötietoja voisi käsitellä myös esimerkiksi viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtäviä varten vastaisuudessa.

Tältä osin esityksessä tulisi selkeämmin erotella toisistaan nyt ehdotettavalla lailla säädettävä valtiokonttorin ja palvelukeskuksen tekemä analysointi- ja raportointipalvelutehtävä näiden asiakasvirastojen suunnittelu- ja selvitystehtävää varten suorittamasta analysoinnista ja raportoinnista, jota ne voivat tehdä joko itse tai teettää toimiksiannosta palvelukeskuksella. Jälkimmäisessä käsittelyn oikeusperuste on tietosuojalain 4 §:n 2 kohta. Valtiokonttorin ja palvelukeskuksen käsittelyn oikeusperusteet ehdotetussa analysointi- ja raportointitehtävässä ovat kuitenkin tietosuoja-asetuksen 6.1 artiklan c ja e alakohdat, eikä tietosuojalain 4 §:n 2 kohta.

Tilastotehtävät

Esityksessä tuodaan monelta osin esille, että analysointi- ja raportointitehtävissä tuotetaan tilastollisia analyyskejä. Esityksen perusteella jää kuitenkin epäselväksi onko valtiokonttorille ja palvelukeskukselle tarkoitus antaa tilastojen laadintaan liittyviä tehtäviä. Mikäli näin on tarkoitus, tulisi esityksessä arvioida ehdotetun säännöksen suhde tilastolakiin (280/2004) ja siinä säädettyihin valtion viranomaisten tilastojen laatimisessa sovellettaviin tiedonkeruuta sekä tilastojen suunnittelua ja laadintaa koskeviin menettelytapoihin ja periaatteisiin.

Rekisteröidyn oikeuksien rajoittaminen

Esityksen yleisperusteluissa annetaan ymmärtää, että tarkoituksena olisi säätää rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisesta. Esityksen mukaan (otsikko 2.2.3 Rekisterinpito ja yhteisrekisterinpitäjäyys talous- ja henkilöstöhallinnon tiedoissa) "[a]nalysointi- ja raportointipalvelujen osalta *rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisesta säädetään tietosuojasetuksen 23 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisesti* siten, että perusteena on jäsenvaltion yleiseen julkiseen etuun liittyvä tärkeä tavoite. Saman artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaisesti rajoitusten perusteena ovat suojatoimet, joilla estetään väärinkäyttö tai lainvastainen pääsy tietoihin tai niiden siirtäminen".

Perusteluteksti on syytä poistaa tarpeettomana, mikäli tarkoitus ei ole säätää rajoituksia rekisteröityjen oikeuksiin. Esitykseen ei sisälly nimenomaisia rekisteröityjen oikeuksien rajoitusehdotuksia tietosuojasetuksen 23 artiklan edellyttämällä tavalla.